

Geir Winje

Hekser og pilegrimer i Vestfold

Pilegrimen som metafor tilbyr mye av det dagens nordmenn savner: et mål, en meningsfylt livsvandring, et fokus.

Tønbergs Blad har de siste årene trykt artikler og leserbrev om og av mennesker som kaller seg hekser eller pilegrimer – sist i forbindelse med debatten om pilegrimsstatuen på Slottsfjellet. Hvordan kan noen som lever i de postmoderne 2000-årene bruke slike middelalderiske betegnelser på seg selv? Hva tror egentlig dagens vestfoldinger på?

Én måte å finne ut om hva folk tror på, er å sjekke med Statistisk sentralbyrå. Her bygger tallene på offentlige medlemsoversikter. De viser at noe over 12.000 vestfoldinger tilhører tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. 3 - 4.000 av dem hører hjemme i Human-Etisk Forbund, og er i hovedsak ateister eller agnostikere. Mange tilhører også kristne trossamfunn: Over 2.000 er pinsevenner, og noe under 2.000 er katolikker, Jehovas vitner eller tilhører Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn (DELK). Omtrent like mange sokner til muslimske menigheter. DELK og Smiths Venner (som ikke har offentlig registrerte medlemslister) er jo spesielle for Vestfold, mens islam, pinsebevegelsen, Den katolske kirke og HEF scorer høyt på statistikkene i mange norske fylker. Det samme gjør selvsagt Den norske kirke med sine 85 prosent av Norges befolkning.

Når folk kaller seg kristne eller muslimer, velger de mer eller mindre bevisst å tro på et førmoderne verdensbilde. Det innebærer gjerne at Gud har skapt verden og mennesket, og derfor vet best hvordan menneskene bør leve. Bibelen eller Koranen er hellige bøker der Guds vilje kan leses. Og Gud skal til sist dømme mennesket til enten evig liv eller en eller annen variant av det motsatte. De som kaller seg humanister eller human-etikere har med stor sannsynlighet valgt bort et slikt førmoderne verdensbilde. De vil heller tolke og leve sine liv i lys av moderne vitenskap. Det samme gjelder nok store deler av de mer passive medlemmene i Den norske kirke.

Men det er en tredje livssynstypen som har dominert stadig mer de siste årene, og som *ikke* gir utslag hos Statistisk sentralbyrå. Her melder ikke folk seg ut og inn av menigheter. I stedet blander de elementer fra ulike religioner og livssyn, men setter dem i nye sammenhenger og ser dem i nye perspektiver. Her forstås det religiøse gjerne som selvutvikling. Slik religiøsitet kan kalles postmoderne eller sen-moderne, og viser seg i

fenomener som New Age og Alternativmesser. Sen-moderne religiøsitet kan karakteriseres som deregulert (ingen autoritet regulerer hva den enkelte skal tro eller hvordan hun skal leve), privat (det er opp til den enkelte å definere sin egen tro) og eklektisk (troen kan settes sammen av elementer fra ulike religiøse tradisjoner). Her finner vi for eksempel mennesker som kan gå i kirken ved gravferd, gifte seg borgerlig og drive med yoga på fritiden. De kan velge kinesologi i tillegg til å oppsøke fastlegen sin. Og her hører heksene og pilegrimene hjemme – også rent kommersielt, som pilegrimssmykker og "Våg å bli en heks"-parfymen i Body Shop.

Heksebevegelsen kalles gjerne wicca. Wicca er en forholdsvis ny religion i Norge, og den vokser stadig. Den er organisert i sirkler med maks 13 deltakere, og i Vestfold vet jeg om tre - fire sirkler. På landsbasis finnes minst 300 aktive hekser, og mange holder nok på med lignende ting uten å være organisert i noe nettverk. Innenfor wicca dyrkes det guddommelige i form av gudinner, gjerne sammen med guder. I tillegg feires rytmene i naturen – både månefaser og solfester. Wicca er på mange måter en sen-moderne religion, siden deltakerne ikke forplikter seg på dogmer eller læresetninger. Noen tror for eksempel at Gudinnen er en slags metafor for naturen (Moder Jord), mens andre tror at guder og gudinner finnes som åndelige vesener. Nettopp denne friheten til å konstruere sitt eget religiøse univers, kjennetegner den sen-moderne religiøsiteten. Det som likevel gjør wicca til en religion – og ikke bare en gruppe med privatpraktiserende mennesker – er en del felles ritualer og en felles form for identitetskonstruksjon.

Det er flere grunner til at et menneske i dag velger senmiddelalderens *heks* når hun bygger opp sin egen identitet. Én grunn kan ligge i protesten. Ved å velge den kvinnelige outsideren som utfordret datidens religiøse ledere som sitt forbilde, kan en lettere tolke sitt eget liv på samme måte. Når denne outsideren ofte var en kvinne (selv om det for eksempel på Island ble brent flest mannlige hekser), kan en slik ny religion lettere forstås som feministisk. I tillegg påsto mange av de første wicca-ideologene – som sto fram i England i 1950-årene – at de videreførte gammel og til dels hemmelig kunnskap om alt fra urter til religion. Den viktigste grunnen er nok at hekse i dag kan tolkes som et autentisk menneske. Nettopp det som virker autentisk og ekte fremstår i dag som verdifullt. Vi lever i en tid da mye virker overfladisk, ikke minst religiøse ritualer. Nettopp da vil forhold som virker ekte, originale og sanne trekke til seg mange mennesker.

På samme måte tilbyr *pilegrimen* en tilsynelatende autentisk modell for konstruksjon av egen identitet. Pilegrimen fremstår – på samme måte som hekse – som en ekte rollemodell fra middelalderen. Pilegrimen som metafor tilbyr mye av det dagens nordmenn savner: et mål, en meningsfylt livsvandring, et fokus. Dagens vestfoldinger kjører stort sett bil, bor i hus og går på jobb. De er verken hekser eller pilegrimer. Men det er interessant hvordan slike totalt fremmede roller hentes fram, justeres til helt nye behov og tas i bruk i senmoderne identitetsprosjekter.